

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

ОСУДА НЕВИНОГА

Када лане позната афера Драјфусова достиже врхунац свој у парницама противу Золе и суђењу у Рену, изби глас како и у Немачкој чаму у сужањству један невинно осуђени. Социјалне демократе беху први, који указаше на овог невиннога сужња, по имену *Цитена*. И ма да они објашњаваху, да од случаја с Цитеном не може да постане „немачки Драјфус“ само зато, што је Драјфус француски капетан, поборник за велику сталну војску, а Цитен ништа, не припада никојем повлашћеном реду друштва, да су закони тако еластични да се дају по вољи стезати и развући према томе суди ли се коме из редова који владају или којима се влада — ипак ускоро сви, интернационали и национали, и одсудни противници и уверене присталице Бизмарка, сложише се у том, да треба тражити зашто случај са Цитеном, поред толиких разлога за ревизију, за поново суђење, не могаде да буде оно што би са случајем Драјфусовим, јер је ту у питању један за човеков разум сумњив, погрешан случај суђења, за које може бити да је везано самољубље неколико судија, али не и државни поредак.

Средњи Век препун је осуда на најгрознија трпљења и страдања самих невиних. Али то је било време мрака доба спавања а неразвијања духа човекова. Пробуђен једном, он, на супрот стању из кога излази, поставља правило: нека и 90 кривих буде ослобођено, само нека не буде ни један невин осуђен. За тим су настали блажији, човечнији облици казне и самих доиста кривих. Из потребе, пак, да се свету улива увек вера, да осуде невиннога не може бити и да ће само крив бити осуђен, постали су: поротни судови, јавност извиђања и пресуде, као и све друге *модерне* кривично-правне установе. Нај-после, данашњи успеси у криминалистици чине, да у истини крив једва и може избећи осуду, те данас има мало потребе ослобођења кривих из бојазни од осуде невиннога. Ако се баш и деси који случај сумњиве осуде, о њему се после толико пише и говори, ствар се толико расправља у јавноме мњењу, да дође до читаве књижевности своје. Тако је и са осудом Цитена. Она, и ако није покренула и узбунила свет онолико колико у Француској осуда Драјфуса, ипак дала је повода за литературу случаја с Цитеном, па је, ових дана, дошла и до *научне расправе* у познатом немачком часопису за Криминалну Антропологију и Криминалистику (свеска за март од ове године), ма да је осуда Цитена још из 1884. године, одбијање ревизије или поновог суђења из 1887. год., а решење једне контроверзе која је с тим у вези из године 1892.

Заиста, *тежак грех, велики злочин* мора бити: *осудити невиннога*. Тиме се и објашњавају ови силни покрети противу такога, ма и нехотичног, греха свуда, где се, у духу туторисања, како културни историк *Тома Бекл* *) вели, није све „напрегло да сруши слободу штампе и стане на пут људима да искажу своја мишљења о најважнијим питањима политике и религије, том несумњивом праву свакога грађанина“...

Случај с Цитеном може бити поучан с више страна. Ево у чему је.

25. октобра 1883., доцкан у вече, убијена је жена Марија Цитен. Место дела јесте крчма у кући бр. 91, поточна улица, у немачкој вароши Елберфелду. У тој кући имао је Алберт Цитен берберницу, а и крчму најниже врсте. Живео је заједно са женом својом Маријом, рођ. Хертл, с којом се оженио 1871. године. Одношаји њихови не беху најбољи. Томе је био крив Цитен; био је човек јако осорљив. Са женом није добро поступао. При том није се ограничио само на грдњу и псовку,

*) Немајући при руци српски превод Беклове Историје цивилизације у Енглеској, дајемо овај цитат по немачком преводу Арнолда Руга, шесто издање од 1881. год., I. део стр. 246.

него ју је једном приликом давно, други пут ногом ударао и ножем јој преглио, за тим опет тукао и више јој повреда нанео по глави и руци. И то не беше све: још живљаше у недопуштеним односима с неком Емом Албертовом у Келну, која је пређе служила у кући где је он, те је од тада познаваше. Не зна се да ли је њено казивање, да ју је још онда насилно обљубио Цитен, истинито, али је доказано, да је она и по изласку из куће Цитенове драговољно продужила тај одношај, да је он и усмено и писмено обећавао узети је за жену у случају Маријине смрти, којој се надао због њене слабости, да је за Албертову плаћао кирију у Келну и још јој давао 10 марака недељно, посећивајући је сваког четвртка.

И ово што ћемо причати догодило се у четвртак, 25. октобра 1883. Око три сата по подне отишао је Цитен од куће, у 4 с. и 11 м. стигао је у Келн, где га је Албертова очекивала. За тим је посвршавао неколика посла (дао је да се наоштри бријач, разговарао с неким продавцем тица о пазару, накуповао је јабука, ораха и чоколаде за жену и др.) и, нај-после, у вече, седне те у Келну вечера. Око 9 сати и $\frac{1}{4}$ беше на железничкој станици и, пошто сазнаде да се воз креће тек у 9 с. и 44 м., оде у ресторацију, где попи чашу пива и једну ракију. Кад воз би припремљен, Цитен уђе у мали, са три седишта купе друге класе, из кога изађе тек у Елберфелду. Воз је за неколико минута задоцнио. У 11 с. и 5 м. стиже воз у Елберфелд. Како станична власт тврди, за излажење путника могло је требати три минута, и тако Цитен није могао поћи са станице пре 11 с. и 8 м. Неки тренут пре Цитена изашао је из воза гостионичар Кремер и упутио се чекаоници; Цитен, идући брзо, натрчи на њ тако, да му овај викну: „море, јеси ли луд?“ Цитен је одиста хитао, тако, да га Кремер, идући за њим, брзо после тих речи изгуби из очију. Констатовано је, да се од ове елберфелдске станице до стана Цитенова може стићи у обичном ходу за $7\frac{1}{2}$ —8 минута. Успут налазио се Цитен с неким од својих знацаца, и то га је нешто задржало, те није могао пре 11 с. и 14 м. или 11 с. и 15 м. доћи кући, нарочито кад се узме у обзир да је капију од куће (из поточне улице) нашао закључану, те је морао ићи околом и на капију из побочне улице ући на мала врата у крчму (где је у трпезарији жена му лежала сва у крви).

Не губећи никако из вида тај час у који је Цитен могао стићи у свој стан, да видимо како је дотле било у кући. Наравно да ћемо ту имати у виду само оно, што је од важности по криминалистичку страну. Ради бољег разумевања рећи ћемо, да је Цитен имао у служби три лица: седамнаестогодишњу служавку Јованку Ташу и два берберска шегрта, на име Август Вилема од 17 и Августа Фолберга од 15 година. Јованка Таша становала је на првом спрату код удовице Августе Шторк и оца њена Вилема Френцла, где је, по свој прилици, био и стан Цитена, жене и мужа. Шегрти Вилем и Фолберг имали су заједничку собу а, како изгледа, и заједничку постелеу на другом спрату, где становаху жене Хисман и Хенкел. Важно је, даље, приметити, да над капијом (с поточне улице) има једно окно од стакла, те се још с улице може видети је ли осветљен или није кућни улазак. Да кажемо одмах и то, да суседна кућа — поточна улица бр. 93 — с кућом поточна улица бр. 91 има заједничко двориште, у које воде једна врата из куће Цитенове и у коме има једна пумпа.

Служавка Јованка Таша отишла је у вече 25. октобра 1883. пре 10 сати да спава. Доле, у партеру, оста Марија Цитен са шегртима Вилемом и Фолбергом. Вилем рече да хоће још мало да изађе и да га Фолберг, ако хоће, причека док се врати. Пошто се Вилем врати — а, као што се после дознало, ишао је да потражи код госпође Кистер, која је ту близу становала, девојку Кистинг, фабричку радницу, коју је волео — Фолберг оде у своју собу. Није тачно да ли су пошли обо-

јина, али, ако су обојица пошли горе, Виљем је морао одмах бити, јер публиковани извештаји тврде, да су по том Виљем и Марија Цитен били сами у приземним просторима. Неколико минута после 10 $\frac{1}{2}$ сати, Виљем се нашао у Карловој улици бр. 24, која је ту близу и код неког Фасбендера попио један коњак. Фасбендеру и његовој жени изгледао је чудно: учинио им се „збуњен и јако узбуњен“. Отуда се вратио кући Цитеновој, и ту гурао на капију. Неколико минута после 10 $\frac{1}{2}$ сати и стражар Фајбер, пролазећи туда, проговорио је неколико речи с Виљемом. Фајбер је видео да је крчма још осветљена, па је то видео и у 11 сати, када је поново ту пролазио, па је кроз прозор над капијом видео да је и кућни улазак био осветљен. Пролазећи туда „после 11 сати“, нашао је капке спуштене, те није могао видети да ли је соба од крчме осветљена, само зна да тада у уласку кућном није било светлости. — У суседној кући поточне улице бр. 93, која има једно двориште с Цитеновом, становале су, поред других, госпођа Левених и госпођа Далман. Госпођа Левених легла је да спава (каже да је пре тога у сат гледала) раније од 10 $\frac{3}{4}$ сата, а није одмах заспала. Очекујући да заспи, она је чула како су се отворила врата што воде из крчме Цитенова у двориште и како је одмах за тим неко радио с бунарском пумпом. После 5 минута чула је поново пумпу и како се за тим врата затворише. Држи да је тада било 11 с и 5 м., може бити и нешто више. Слично томе и г-ђа Далман чула је те вечери „одмах после 11 сати“ пумпу да ради и да врата залупнуше.

Мало доцније, поточном улицом прошао је гостионичар Швартман; по његовом казивању, то је било у 11 сати и 20 м. По то неће бити тачно, јер Швартман вели да му ништа није пало у очи, док у истини у кући Цитеновој тада се било већ све ускомешало, као што ћемо то видети. Извесно је толико, да је 11 већ било прошло, пошто Швартман вели да су све друге гостионице биле затворене. С друге опет стране, морало је то бити пре 11 с. 15 м., јер је, по казивању Швартмана, горела светлост у крчми, док, како смо видли, „после 11 сати“, кад је стражар Фајбер по трећи пут пролазио, гасно осветљење беше већ угашено. По Швартману је спазио нешто врло важно. Пред вратима с поточне улице угледао је неког човека без капе на глави у сагнутом положају; тај човек звршаше на обе стране улице. Ко би то могао бити? На светлости уличне лампе, Швартман није могао лице да позна, но зна да то није био Цитен, кога познаје добро — могућност да се вара искључена је, дакле. Оно што Швартману паде у очи на том човеку, јесте „јако црвен изглед лица“. То је био, дакле, Август Виљем, онај исти, чије је чудно црвене образе запазио гостионичар Фасбендер. И сам Виљем признаје, да је с времена на време изгледао Цитена. После 11 с 15 м. то није могло бити. Ако сад узмемо у вид, да је стражар Фајбер у 11 сати још видео светлост, то се сасвим с основном може одбацити претпоставка као да је Виљем, идући с улице кући, угасио светлост. Виљем даље признаје, да је пред кућу изашао у ципелама и да их је изуо кад је у кућу ушао. Ако је тада гасну светлост угасио, Виљем је у чарапама отишао у собу своју за спавање. Отуд крчкање (дрвених) степеница под ногама му, које су Хисман и Хенкел, станујући ту на близу шегртске собе, јасно чуле, како оне то сведоче. Г-ђа Хенкел, која је становала баш до саме те собе, чула је и куцање на вратима од исте, као и да су ципеле спуштене на земљу. Још је Фолберг запитао Виљема, да ли је дошао Цитен, па, пошто му је одговорено да није, одмах је заспао.

Потпуна тишина, која је дотле владала, би одједном прекинута ужасном виком, која се разлегаше по свој кући. То беше Цитен, који викаше своју служавку Ташу пред вратима собе њене, да одмах иде доле, да је његовој жени глава размрскана и да је сва у крви својој. Како сведок г-ђа Хисман тврди, од тренутка када је чула оно крчкање степеница под ногама Виљемовим, па до ових узвика Цитенових, могло је бити три минута. Утврђено је као факат, да је Цитен између 11 с. 17 м. викао, и то најпре оздо, па онда, како рекосмо, испред собе своје служавке. На други узвих Цитенов, Френцл скочи с постеље своје и стрчи доле у кошуљи. Одмах за њим дође и кћи му Августа Шторк.

Цитен беше — сасвим појмљиво — необично узбуњен; више пута викаше: „Маро, ко ти то учини?“ Самртно повређена даваше, међу тим, само гласе јаука. Френцл саветоваше

Цитена да трчи по лекара. Цитен у први мах не послуша, било што то не чу или што беше и сувише узбуњен да би могао послушати што му се рекло. Како у соби беше доста мрачно, Цитен припали светлост. Затим погледа у малу касу, у којој је било око 3.000 марака и виде да је неповређена. По томе се да закључити, да је Цитен помислио да је ово убиство разбојништво. Међу тим, беше сишла и Јованка Таша, која се за нешто мање од 5 минута потпуно обукла, али је Цитен одмах врати, да зове Виљема. Одмах је отишла на други спрат и куцала му на врата, но није имала никаква одговора. Стане поново куцати, и тек тада јој се јави Виљем, и то, као да се из дубока сна пробудио. (Но није могуће да се он тада пробудио из дубока сна. Ако му је при свем том такав био глас, то је било или само претварање — а то је вероватније — или се објашњава тиме, што је пре тога „пио“, јер има нека врста „шивског баса“, који одиста звони као глас човека пробудена из дубокога сна). Виљем, пошто навуче панталоне, но не и капут, сиђе брзо у партер. Фолберг, на против, оста да се потпуно обуче и при том спази, према светлости свеће, на ковчегу крај постеље, добро познат му нож Виљемов. Он се могао затварати као бритва, али га сад нађе отворена. Фолберг га затвори, метну у цеп, по свој прилици у намери, да га, кад сиђе, даде Виљему. Служавка Јованка Таша беше сад по други пут сишла у крчму. Слика, коју имадоше пред очима они што су ту, беше језовита. Марија Цитен лежаше леђима на земљи. Перчин из косе јој (она немађаше само своју косу) беше истргнут и стајаше у бари од крви, које беше свуда око тела јој. Лобања јој је била размрскана и из главе тецијаше јако крв. Сукња јој беше нешто подигнута, да су јој се колена видла, те јој госпођа Јулија Хенкел повуче сукњу и покри. Како су тешке биле повреде, казује оно што се обдукцијом нашло, — сваки лекар мора се чудити, како је Марија Цитен живела још сразмерно дуго — умрла је тек 30. октобра. Имала је једну 9.5 см. дугачку и за прет широку рану, која је једним правцем ишла до корена носа. И лево и десно од ове главне пукотине, лобања показује још пукотина, од којих је једна широка 2 см. и 15. см. дугачка. Кад се дрмне глава, могло се приметити како се кости покрећу. На десној страни напрелост се пружа до слепоочног дела. Велично ткање било је крвљу подливано, а 10 коштаних цепака извађено је при обдукцији; један од тих комадића костију био је дугачак 9.5 см. а широк 3.5 см., други, највећи, био је 10 см. дугачак и 5 см. широк. Носна кост сва је разлупана; повреде се спуштаху до очних дунаља. Неколике цепке од костију биле су утеране у мозак. Крв и сукрвица пуниле су и обе хемисфере и дно лобањине. —

Наскоро или, тачније речено, одмах за Јованком Ташом, дошао је у крчму Виљем; беше сасвим збуњен и — како Август Шторк сведочи — не поуздаваше се у себе. Цитен га упита, кад је отишао да спава, а он рече: у 1 $\frac{1}{4}$ до 11. Цитен га, даље, запита ко је последњи ту био, а он одговори: „Ено још чаше! Ту је вечерао неки господин у сивом врскапуту“. Цитен нареди Виљему да трчи по лекара, но Виљем одговори: „Не могу, у панталонама сам само“. На то Френцл поново рече Цитену да иде сам по лекара. Цитен заповеди Виљему да пази на чекмеце, припали на кућном уласку гас и оде. — Заслужује пажње шта се и на улици догађало. Сведок Клебс и г-ђа Хајрихова, које су тачно у 11 $\frac{1}{4}$ прошле поред општинске куће, удаљене за 5 $\frac{1}{2}$ минута од места дела (рачунајући то према њиховом лакшем ходу и разговору), чуле су, пролазећи поред куће Цитенове, јауке овога изнутра. Кроз прозор над капијом видеше да се припали видело, а одмах за тим истрча Цитен, који им у мало речи каза шта је и рече да иде лекару. За тим, на отворена врата ушоше Клес и г-ђа Хајрихова. Њихов разговор са Цитеном слушао је и месар Фунције, са станом у поточној улици бр. 97., који је те вечери радио дуже него обично! Да би се одморио, беше изашао на улицу, па је чуо од једанпут неку наглу вику из крчме, нарочито је разумео узвик „Август“, те, мислећи да се у крчми заметнуо какав бој или да Марију муж Цитен туче, звиждао је да би стражара дозвоа. Његово казивање да је то било у 11 с. 35 м. није тачно, но није потребно нарочито га обарати.

(Свршиће се).

ИЗ БОЛНИЦЕ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛЕСТИ У БЕОГРАДУ

Прилог за грађу за српску судску психијатрију

ЛУДИЛО ГАЂАЊА, УБИСТВО И ПОКУШАЈ УБИСТВА

ОПШТИО

Д-р Војислав М. Суботић — млађи

СЕКУНДАРНИ ЛЕКАР У БОЛНИЦИ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛЕСТИ

У Српском Архиву за целокупно лекарство, у Браничу и Полицијском Гласнику изнео сам до сада неколико случајева разних кривичних дела, која су извршавала душевно болесна лица. И полицијски и судски стручњаци изражавали су ми своје интересовање за оваке лекарске публикације. Одазивајући се њиховој жељи, ја сам за данас узео овај случај, да им га прикажем у целокупности његовој, износећи целу радњу и следну, судску и лекарску, како је редом текла и свршена.

Односно „Злочина у лудилу“ у опште, ја сам у својим досадашњим чланцима изнео научне назоре о томе, те не сматрам за потребно да се овде на теоријску страну понова враћам. Онолико, колико се то тиче овога случаја, биће споменуто у лекарској сведоцији коју смо издали о Вељковом душевном стању нас три лекара, г. г. Д-р Ј. Данић, Д-р П. Стејић и ја. Та сведоција биће отштампана на другом месту овога чланка.

Дело, које ћу да прикажем јесте једно убиство и један покушај убиства. Обоје се десило у зору, 24. новембра 1894. год. у селу Мрчајевцима, округа рудничког.

Убица је душевно болесни Вељко Тошић, чију слику доносимо. Жртве су Петрија удова Л. Јовановића и Сава Терзић.

Рађено 24. новембра 1898. г.
у Мрчајевцима.

Петрија удова Лазара Јовановића из Мрчајеваца, лежећи на месту где је повређена, упитана ко је повреди, рече: „Ноћила сам код Јане, удове мога сина Владимира и јутрос пошла код Персе, удове Радоја Вујовића из Мрчајевца, и кад сам била близу куће Вељка Тошића срео ме је ту Вељко и избо ножем. То је било у само свануће. Ништа му нисам крива а зашто је то учинио не знам.“

У виђај

По делу повреде извршене над Петријом, удовом Лазара Јовановића, бив. из Мрчајевца.

Потписати чиновник са присутним грађанима изашао је на лице места извршеног дела па су се уверили:

Да је Петрија на више места избодена ножем (оштрим оруђем);

да је нађена тако повређена где лежи у једном јендеку крај пута које је место са горње стране удаљено од куће Вељка Тошића за 250 метара;

да је Петрији услед повреде на оном месту, где је нађена, изашло доста крви и налази се доста велика количина исте.

Одмах је извршен *аретрес* стана Вељкова и у његовој кући, у постели, под пољавом нађен је крвав нож, са којим је ово дело извршио.

Тако исто ухваћен је и Вељко и на кошуљи његовој нађена је крв. 24. XI. 1898. Мрчајевци.

Рађено 24. XI. 1898. у Мрчајевцима

Испит окривљеног Вељка Тошића, земљод. из Мрчајеваца. За покушај убиства.

I. Опште питање. — Ја сам Вељко Тошић, земљ. из Мрчајеваца, имам 24 год., неосуђиван сам, ожењен и имам једно дете, но жена је од мене одбегла.

II. Стварно питање. — Ја сам ноћас био мало нешто и слаб, тако да скоро целу ноћ нисам могао спавати и јутрос, у само расвиће, кад се дели дан и ноћ, изашао сам из куће и пошао ради нужде путем на више, и видим једну жену где иде путем право к мени. Видећи ја њу тако да иде, падне ми на памет да сам пре извесног времена приметио, да ми неко долази кући и краде ме, ја ноћем даље право к њој а она иде к мени, када ја видех да ми се неће да уклони, ја је ударим ножем, који сам држао у рукама, јер кад сам изашао из куће, ја сам нож узео и држао у руци, бојећи се да ме ко не нападне. Када је ударих она јуриши на мене са рукама да се са мном бије, онда сам ја оним ножем ударао је дотле док није пала у јендек. Имам да кажем то, да чим сам на 20 корака пришао близу овој жени, познао сам да је то Петрија, удова пок. Лазара Јовановића. Дакле ја сам Петрију ножем избо.

После овога када сам Петрију избо ножем и обалио је, вратио сам се у кућу, ту мало постојао и у томе је се сасвим расвануло. Кад погледам на поље, спазим близу куће Саву Терзића, из Мрчајеваца. Ја знајући да сам с њиме у свађи и да ми он чини штету, а онако наљућен, испаднем из куће те ножем и њега једном ударим, па се вратим кући, и ту сам после ухваћен. Тај нож, што ми се показује, то је мој, и њиме сам дело извршио. Нико ме није наговорио да ударим Петрију но је то било случајно а са Савом сам био у омрази.

Саву сам ударио близу рамена, а Петрију на више места.

Крв што се познаје на кошуљи то је од Петрије а не од Саве, јер Саву сам мало ударио, и био је обучен, и нисам видео да му је ударила крв.

Напомињем да ја нисам Саву ударио, он би заиста мене напао, за то сам ја грабио да ја њега пре ударим.

Рађено 24. новембра 1898 г.
у Мрчајевцима.

Љубомир Л. Јовановић из Мрчајеваца, син повређене Петрије, уд. Лазара Јовановића онд. рече:

Моја мајка Петрија живи код мене. Синоћ је отишла кући моје снахе Јане, удове пок. ми брата Владимира, који се за живота одвојио од мене. К Јани отишла је послом па ту и за ноћила. Јутрос рано, у зору, пошла је била од Јане да иде к Перси, удовој Радоја Вујовића из Мрчајеваца, но у путу срегне је Вељко Тошић, из Мрчајеваца и са ножем избоде на више места тако, да сумњам е ће остати жива.

Тужим за повреде моје мајке Вељка и тражим, да се са њиме по закону поступи а накнадно ћу поднети шта тражим од новца, јер сада се још не зна, хоће ли ми мајка остати жива или не.

Решење (№ 14512.):

Петрија, удова Лазара Јовановића, из Мрчајевца, тужбом својом од 24. окт. м. која је примљена код ово ср. власти, истог дана и заведена под Бр. 14509. тужила је Вељка Тошића, земљ. из Мрчајеваца што ју је Вељко 24. новем. т. год. на сеоском друму сачекао и избо ножем на више места и тиме јој нанео смртоносне повреде.

Позват по горњој тужби и узет на одговор Вељко признаје да је тога дана срео на путу сеоском тужитељку Петрију и да ју је својим ножем избо на више места, али се брани да је то учинио из узрока, што га она поткрада, што ничим није могао утврдити.

Постојање дела доказује се лекарском сведоцијом, § 222. кр. пост., а да га је он — Вељко — извршио доказано је његовим признањем, § 225. ист. пост., а према таком стању он је себи створно кривцу која се казни по § 160. кр. закона.

С тога власт ово среска на основу § 131. под а. кр. судс. поступка

Решава:

Да се Вељко за ову његову признату кривцу стави под ислеђење и у притвор и за време ислеђења да се из притвора брани. 30. новем. 1898. г. Прелина.

(Наставиће се)

ОПШТИНСКИ ПОСЛОВИ

Један општински писар доставља нам овакав случај.

Петар Савић, земљоделац, из Селевца поднео је општ. суду тужбу противу Николе Марковића, свога комшије из истог места, зато што му је овај самовласно живу ограду од његова имања прокрчио и земљиште под истом преороа. Тражио је, да га суд за ово самовлашће казни, и да га принуди да му заузето земљиште уступи. За доказ да међа овако постоји од више година, позвао се на сведоке, а о томе може се уверити и сам суд кад изађе на лице места.

Суд општински примивши овакву тужбу позвао је и тужиоце и туженог и средством једнога свога кмета и два одборника учинио је увиђај на лицу места. На лице места позвани су и сведоци, на које се тужилац у својој тужби позвао. Кмет са одборницима по учињеном увиђају уверио се да је тужени Никола доиста прокрчио живу ограду тужиоцима и да је земљиште под истом преороа. Сведоци на које је се тужилац позвао на лицу места протоколарно изјавили су, да је доиста ова међа постојала као ограничење имовине између тужиоца и туженог од пре неколико година.

Када је тужени узет на одговор, он је изјавио, да има пресуду избраног суда, која га уводи у сопственост његова имања онако како га је сада заградио, а ранија жива међа тужиоцима заузимала је његово имање. Ово се да видети када се његово земљиште а према пресуди, која то означава, метром премери. Суд је на ново изашао на лице места и метром према пресуди премерио имање и нашао је да је тужилац у праву, јер му мера захтева онај простор који је оградом заузео.

По свршеном извиђају и поднетом извештају од стране комисије која је излазила на лице места, суд је са обзиром на нађено стање и испит сведока који су утврдили да је од стране туженога извршено самовлашће, и сматрајући, да је кривица туженог на основу § 34 и 35 полиц. уредбе, и његовим признањем потпуно доказана, на основу § 376 кривич. закона донео ову

Пресуду

Да се тужени казни са пет дана затвора и да тужиоцима имање врати у првобитно стање, да му плати 2 динара положене таксе за ово дело истушне природе, коју је он уз тужбу положио, пет динара на име трошка и сведоцима по 2 динара на име дангубе.

Тужиоцима се оставља право да од туженог земљиште тражи особеним путем, грађанском парницом од надлежног суда.

Противу ове пресуде тужени се жалио надлежној полициској власти и иста је ову пресуду поништила, са ових разлога:

Што је општински суд требао да узме у обзир као доказно средство од стране тужиоца његову исправу — пресуду — која захтева заузети простор земљишта, па тек тада да донесе своју пресуду.

Изневши ову радњу у целости молио нас је да овај случај изнесемо пред општ. суд писаре на расправу, и да дамо своје мишљење по овој ствари. Ми то чинимо, стављајући општ. писарима ово питање:

Је ли пресуда општ. суда правилна и на закону основана, и ако није онда зашто? Даље стоји ли овде самовлашће или не? Која би власт била надлежна да овај спор између тужиоца и туженог расправи, ако би се нашло да самовлашћа нема, и који би се од стране парничара имао обратити тој надлежној власти?

После добијених одговора ми ћемо дати наше мишљење, а изнећемо и имена оних општ. писара, који на ово питање буду правилно одговорили.

* * *

На задатак у 15 и 16 броју нашег листа о томе, како се има наплаћивати такса код општинског суда, приликом када парничари дођу пред суд на равнање за већу суму од 200 динара, зашта је по § 6. тач. в. грађ. судског поступка надлежан општ. суд, добили смо од стране општинских писара одговоре са разним гледиштима.

Једни су одговорили, да општински суд од парничара треба да наплати таксу 3% на вредност спора о коме се рав-

нају, ослањајући ово своје мишљење на § 23 грађ. судског поступка. Ова такса се наплаћује у новцу у корист општ. касе.

Други су одговорили: да општински судови у оваквим случајевима имају поравнање парничара ставити на протокол а затим донети своје решење о томе, да се поравнање уважава и исто предати парничарима, зашта ће наплатити по један динар таксе у корист општ. касе.

Трећи су се изјаснили: да општ. судови наплаћују таксу по § 23 грађ. суд. поступка у корист своје касе, али како је надлежност општ. судова обухватила и тач. 6 § 6 грађ. судског поступка, да општ. судови могу равнати парничаре и за већу вредност од 200 динара, онда се такса има наплатити до 200 динара са 3% за општ. касу а на ону осталу већу вредност наплатити таксу у таксеним маркама за државу.

Четврти су се изјаснили: да се у оваквим случајевима неће наплаћивати код општ. судова никаква такса до 0.50 пара динарских у таксеним маркама на молбу којом траже поравнање.

Дакле изашла су оваква разна мишљења. И како се да лако рачунати, да наши општ. писари по нашим општинским судовима и примењују законске захтеве у свима даним случајевима, онда се види да се у разним општинама, разно овај случај примењује и закон тумачи. Дакле нема једнообразности.

Ово иде на штету општ. интереса. Какву таксу општ. судови имају наплаћивати у таксеним маркама за државну касу, значи је закон о таксама чл. 87. 87 а и 88. Да је требало и какву другу таксу по предметима који долазе пред општ. судове за државу наплаћивати, то би законодавац у закон унео и одредио. Кад то не стоји онда не може бити ни речи, да ова такса иде у државну касу, но се има наплаћивати у корист општ. касе.

Сад настаје да се расправи то, какву и колику таксу треба наплатити! Наше је мишљење ово: Ма у каквом виду долазили парничари пред суд, они са теретом таксе падају под јасне одредбе § 23 грађ. суд. пост. И поравнање пред судом узима на себе вид спора, јер да се могло извршити без суда, не би пред суд ни долазило. Када је овакав спор пред првостепеним судовима, они наплаћују таксу одређену тач. 219. тарифе закона о таксама, а кад је пред општ. судом, онда по § 23 гр. пост. Где год дакле долази судска радња, ту следствено долазе и оне обавезе законске које та судска радња за собом повлачи.

Такса се наплаћује на вредност спора 3%, и тако се има код општ. судова оволика такса наплатити од парничара на ма колика вредност спорног поравнања била, пошто је тако рађено и код првостепених судова, док није дошла поменута тачка таксене тарифе, какве нема за поравнања код општ. судова. У том смислу добро су одговорили:

О. Т. Ловчевић деловођа општ. Добришке
Милун В. Стамболић рачуновођа општ. Брезовске
Стапојло Живојиновић писар општ. Сиколске.
Живојин Ник. Борђевић деловођа општ. Ритопечке
Стојан Поповић писар општ. Дреновачке
Радиша Анђелковић писар општ. Лесковачке
Љубисав Јовановић писар општ. Витковачке
Рада Вучићевић писар општ. Тавничке.
Борђе Лукић, писар општ. Лужничке
Благоје Н. Јеврић, писар општ. Врељанске
Павле Јов. Батавељић, писар општ. Грбичке
Владимир Животић, писар општ. рипанске
Владислав Лазич, писар општ. стублинске.

* * *

Један општински писар обратио се на нас, да му дамо објашњења о томе, како ће се примењивати чл. 14. с погледом на чл. 29 закона о општинама, за задругаре, и хоће ли се они уводити у бирачки списак са правом гласа на општ. зборовима када задруга плаћа онолику и већу порезу коју закон за то тражи.

Члан 14. закона о општинама гласи са првом алинејом: „На општинском збору имају право гласања сви пунолетни чланови општине, који плаћају најмање потпун грађански данак, који нису под туторством или старатељством, који нису под платом код другог у служби и којима по прописима чл. 16. право гласања неби било одузето. (Дакле који су осуђени због злочинства, докле своја права не поврате, који су осуђени за

преступе и иступе који човека бешчасте и јавни морал вређају док не прође година дана од дана издржања казне; који се налазе под исцеђењем за оваква дела; који су под стечајем и док исто траје; који су под полицијским надзором; ко у име пореза ништа не дугује осим текућег полгођа).

Друга алинеја чл. 14. закона о општинама одређује састав бирачких спискова, означава да у бирачки списак улазе пуноправни гласачи, они који нису искључени овим чланом са обзиром на члан 16. закона о општинама. По одредби овога законског захтева, списак пуноправних гласача у општини дужан је сваки општински суд, у почетку сваке године саставити и јавно у судници изложити на углед грађанима. Овај се списак у току године допуњава или исправља. Сваки грађанин има права на примедбе општ. суду, а противу решења општ. суда подноси се жалба надзорној власти, а противу њеног решења г. Министру унутрашњих дела.

Чл. 29. закона о општинама са првом алинејом гласи: „За кметове могу бити изабрани они чланови општине, који имају 25 година и плаћају најмање 30 динара годишње на име непосредне порезе“ даље се у другој алинеји додаје да нису искључени по чл. 16. закона о општинама.

Пун грађански данак, на основу одредаба законских је 30 динара. Ко на име непосредног пореза са личном порезом плаћа околику порезу, уводи се у списак пуноправних гласача, који исту не плаћа у овој стопи остаје бесправан за општ. послове, но улази у списак за право гласања по закону изборном о скупштини, ако плаћа 15 динара порезе.

Дакле код овако чистих и изричних законских наређења не може бити ни речи о томе, да ли право гласа у општ. пословима имају они, који плаћају порезу само на личност, у задружном стању, без обзира на количину обавезне пореске суме. Јер порезу плаћа имање и личну прву порезу плаћа старшина, остали задругари, према класама плаћају само личну порезу, која не доноси онолику стопу коју закон за право гласа тражи.

Закон да је хтео дати права гласа свима пунолетним задругарима у задрузи, он би то изрично означио, као што је то учињено у изборном закону за скупштину. Када то не стоји, има се поступити по његовој одредби. Када би се узело то да задругари пунолетни у задрузи имају право гласа, ако задруга плаћа порезу преко тридесет динара, онда би се дошло до тога да и нема стопе одређене за то право. Законодавац је хтео да означи ко је пуноправан гласач и он је то чл. 14. и 29. закона о општинама довољно јасно означио.

И расписом г. Министра правде од 1895. г. то је довољно јасно објашњено. „Задругари који плаћају преко тридесет динара порезе имају права гласа, који плаћају мање остају бесправни, а остаје старшина.“

Дакле у спискове гласача морају се уводити само они који нису искључени чл. 16-тим закона о општинама, и који плаћају 30 динара на име непосредне порезе. Ко нема права да бира не може бити ни изабран за часника, за које услове прописан је чл. 29. закона о општинама.

Најзад како на састав спискова има права примедбе и жалбе, не само надзорној средској власти но и г. Министру унутрашњих дела, ту је довољно огарантовано право грађанско. Ко није уведен у списак нека се жали и надлежни ће га у исти увести ако је у праву.

Ово је наш одговор.

МАЛОЛЕТНИК ПРЕД СУДОМ

ЗА ДЕЛО НЕХОТИЧНОГ УБИСТВА ИЗВРШЕНОГ БЕЗ РАЗБОРА

М. Ст. Драгутиновић, писар судски

Не само да одрасли и пунолетни чине кривична дела и убијају један другог, но то чине и неодрасли — малолетници, само их они извршују на разне начине: не само *хотично* и нехотично, него и са разбором или без разбора, а у случају пак кад без разбора чине кажњиво дело закон још прави разлику да ли то чине више случајно или из рђаве навике.

Ну, ма како га малолетници извршили, они имају извесне привилегије и бенефицијуме, њих закон увек блажије казни, или

их и не казни, већ предаје родитељима или стараоцима, да их они — казне,

Ми ћемо овде да изнесемо један случај, који се десио у срезу деспотовачком, а извиђан је у Њупријском суду. И овде је малолетник извршио нехотично убиство, без разбора, а пресуда је гласила да се извршилац истог ослободи сваке казне и преда родитељима да они изврше над њим казну.

За то баш, што је пресуда по *кривичној чести* илузорна, а с друге стране што немамо никакве гаранције да ће родитељи доиста испунити прописе § 55. каз. закона и таквог *недораслог убицу* казнити и сачувати га од даљег извршавања сличних дела, ми овај конкретан случај износимо, да укажемо двоје:

Прво, потребу каквог нарочитог завода за поправку недораслих-малолетника, какав „*maison de correction*“, у коме би се они поправљали и одвраћали од *исврата* и

Друго, да власт, коју има *pater familias*, и коју му даје наш казнени закон у § 55. сасвим је, у данашње време, *ништавна*, јер не даје никакве гаранције.

* * *

Тривун Ђорђевић, земљоделац из Брестова, јавио је председнику општине у Вел. Поповићу, да је *Петроније, син Марјана Ђорђевића*, из Брестова, убио из пиштоља сина његовог — Тривуновог — *Велимира*, који је трећег дана, у јагодинској болници издануо, па је молио општински суд, да извести истражног судију о овом догађају, но, ако је икако могуће, да он не долази, „те да ме *дијурнама* терети“ (од овога се и сад највише плаши наш сељак), јер сам сиромаш, и немам од куда ово да платим“.

Председник општине у Вел. Поповићу одмах је известио о овом догађају истражног судију за срез ресавски, — јер тада још постојаху истраж. судије — који је у друштву са среским лекаром извршио секцију над телом убијенога *Велимира*. Мљење је лекарско: „да је смрт наступила услед пијемиие и крвоинтења, које је наступило услед повреде крвних судова куршумом, и према томе, да овде постоји — *убиство*“.

После неколико дана отац убијеног *Велимира* навео је код *иследног судије*, да је *Петроније случајно* убио *Велимира*, и да му је он блиски сродник, па га за то за ово „убиство“ и не тужи, нити тражи по истом какве трошкове.“

Узет на кривични испит од стране истражног судије, оптужени овако одговараше:

„Ја се зovem *Петроније Ђорђевић*, из Брестова, има ми, мислим, 13 година, нисам писмен, нити сам досада осуђиван.

„Чувао сам са *Велимиром* овце, и заједно пођемо да тражимо једну овцу, која је била изгубљена. Са собом понесем пиштољ, да би ми се нашао у одбрани од „влашких паса“ у планини. Са нама је ишао и син „*Кривељ Раки*“, *Жива Дунгалић* из Брестова. Тако смо ишли и у путу од мене *Велимир* потражи пиштољ, говорећи: да ће да га заметне за појас, јер му лепо стоји.“ Ја му, као другу, дам пиштољ, а *Велимир* хтеде да га избаци. Ја му не дадох, ухватим га за руку, у намери да свој пиштољ одузmem. Како је *Велимир* држао прст за „обарачу“, а ја га за руку ухватио, то он повуче у том тренутку за обарачу, и пиштољ који је био у његовој руци, пукне и *Велимира* ка' уби. То је све што ја знам.“

Ко може да зна истину. Главни је, да је *Петроније* дечко од својих 13 година, постао *убица*, а да *Велимира* нема међу живима. Но, ко је свему томе крив, до сами родитељи, што дају деци оружје, јер ови, кад се, ма и за најмању ситницу посваде, они потржу један на другог, шта им се деси у рукама. То им је, по правилу, и наследство од старијих, а то и гледају сваки дан од њих, па није ни чудо, што и они исто раде. Ну, *Петроније* лепо је дао своју одбрану, вероватно научен од старијих, а ко зна, велимо, зашта су се они посвадили, и како је ствар текла. Сведок *Жива*, дечко од 10 година, потврдио је, у главnome, ову одбрану *Петронијеву*.

Ето тако казаше оптужени и његов сведок. Власт њима мора да верује. Несрећни *Велимир* закљонио је очи после *три дана* и однео тајну са собом.

Власт је одмах набавила крштеницу *Петронијеву*. Био је рођен 1880 год., 24. Јуна у селу Брестову и према томе, имао је 14 година, 2 месеца, и 14 дана, таман услов те да се на

њега примене прописи § 55 и 56. каз. зак. Петронија је, према овоме, истражна власт оптужила и спровела суду.

Оптужила га је за то, што је 8 септембра 1894 године нехотично из пиштоља убио Велимира Ђорђевића, те тиме створио себи кривицу кажњиву по § 158 крив. зак.

На претресу отац убијенога изјавио је, да не тражи да се оптужени казни, пошто је ово дело учинио као неразумно и нејако дете, па му за то, а и као рођаку, никакве трошкове не тражи, јер „што је учинио, нек му је Богом просто, он ми мога Велимира више не поврати, па да ми даде хиљаде.“

Државни тужилац тражио је, по дужности, казну над оптуженим Петронијем.

Бранилац оптуженог молио је суд, да оптуженог Петронија сваке казне ослободи, јер је ово дело извршио *без разбора*, и не имајући на уму последице истог.

Оптужени Петроније, на питање суда — одговорио је: „ја признајем да сам га убио, али нисам „ћао“, молим суд да ми опрости, нећу више никада да погрешим.“

И суд, пошто је све формалности на претресу извршио, донео је пресуду:

Да се оптужени Петроније Ђорђевић, за ово нехотично и без разбора учињено убиство, *ослободи казне*.

Но по жалби државног тужиоца Касациони Суд нађе, да ова не одговара закону са ових разлога: „Кад оптужени Петроније има 15 година, и кад је суд нашао, да је оптужени Петроније ово дело извршио *без разбора*, онда је погрешно, што је поменутом пресудом оптуженог Петронија ослободио казне, већ је требао сходно § 55. каз. зак. да га *преда родитељима, да га они казне*.“ Према овоме, првостепени суд изрече нову пресуду, која гласи:

„Да се оптужени Петроније, не казни никаквом казном, *већ да се преда родитељима да га они казне*.“

Председник је, саопштавајући пресуду оптуженом, напоменуо, да пази шта ради, и да *пиштољ* не узима више у руке, јер се са оружјем не треба шалити.

А шта је могао оцу оптуженог казати, како је могао њему примедбе вишег суда објаснити, како је могао смисао истих протумачити? Никако друкче него, ако би му казао: „Одведите тог малог несрећника Петронија, који је убио свога друга, одведите га право кући, па га добро избите, а уз то му добро читајте, и, кад то учините, онда сте задовољили и закон и правду“!! Или, је могао, саопштавајући ову пресуду, да нареди родитељима, да зовну сву децу из околних села, па да онда казне оптуженог Петронија, да га истуку, и саопште свој селачкој деци, зашто га туку“!! Овако би се једино имао да разуме законски прописи § 55 и 56. каз. зак. а и смисао изречене пресуде, *кад нема таквих завода и установа, где би се малолетни и нејаки Петроније и сви остали њему слични поправљали*.

* * *

Наш казни закон у §§ 55 и 56. каже овако: „Деца, која немају пуних 12 година, неће се осуђивати за злочинства и преступења, која би учинила, него ће се дати *родитељима или тџорима*, да их они казне“.

По § 55. поступиће се и онда, кад имају пуних 12 година, а још неби навршили шеснаесту годину, а доказало би се, да су без разбора учинили злочинство или преступење. Ако ли они и без разбора, али из рђаве навике учине злочинство или преступење, онда ће се дати, *где буде одређено*, (!!!) да се *поправљају* (!) и на том поправљању могу остати највише до осамнаесте године“.

Тако закон вели. А сигурно и они људи, који су га правили, надали су се, да ће се, ступањем у живот истог, од стране државе подићи и створити такве зграде и установе, у којима ће се горњи законски прописи потпуно примењивати, а учиниоци кривичних дела, — малолетници и деца — *поправљати* и одвраћати од чињења законом забрањених и кажњивих дела; јер у добу, кад гођово све модерне државе троше милијуне на подизање оваквих завода за поправку „зливоваца“ који без разбора чине крив. дела, — ми и данас да изричемо пресуде и предајемо родитељима оваке малолетнике, као што је Петроније, да их они казне и *батинају*, — значи више но да и сама власт даје импулса чињењу оваквих дела, а уједно да су и законски прописи илузорни, јер се не врше онако и на онај начин, како је то сам законодавац замисљао“.

Одавно је утврђено начело, које се данас поштује код свију држава, „да ће казна онда имати свог дејства, ако се она у нарочито зато одређеним зградама извршије, а све промене и реформе које се чине на казненом законнику и кривичном поступку, само ће онда имати доброг дејства, ако се обрати највећа пажња на подизање и уређење казних завода, па било то за одрасле који *разумно* чине кривична дела, или за *децу која са разбором или без разбора извршују криминале*“.

Па и ми не треба да изостајемо у том погледу иза осталих *модерних држава*, јер би онда значило, да ми нисмо у стању, да ступимо у коло заједно за њима; а како тек и онда изгледа Србија, кад се на конгресу за реформу казних завода, пред целим образованим светом констатује, да му још имамо *казамате*, и да *пресуђујемо да се деца дају родитељима да их они батинају!*“

Криминал кочи напредак у држави, а и овака установа модерних „*maison de correction*“, за „децу без разбора“, јесте од главних за сузбијање криминала.

МЕЂУ УБИЦАМА *)

Андреја Ивановић Панујев

I.

Муж и Жена.

— Нећеш ли чаја, душо моја? Да ти донесем.

— Прво седи, срце моје, ма за часак.

Овај и сличан разговор чујем кроз зид од моје собе сваки дан и по сто пута.

Моје газде муж и жена су, осуђени на каторчу, т. ј. на робију.

Он — Отело, у неком смислу славан муж, јунак из романа. Жртва му беше љубавница једнога Турчина, којег су Руси заробили. Он је од своје воље био узео на себе улогу љубавнога гласоноше и посредника. При овом зближењу пробуди се узајамна љубав у Руса и Рускиње и они се венчаше. А остављени Турчин врати се у свој завичај по свршеном рату.

Шест срећних година преживеше заједно ови двоје и четири здрава детета трљаше се по кући.

Онда тек уједанпут нешто га снађе и без оклевања морале он да се томе повинује. Успомена њене прошлости навала на њ уједанпут, а са њом и помама љубоморе.

Онај Турчин, који је некада владао њеним срцем и онда њему уступно своје место, издиже се из прошлости и стаде између њих — права авет!

Помисао, да је некада била некога другога, да је том другоме била поклонила своју љубав, поче га непрестано мучити.

Његову болесну фантазију кињаше тешка мучна сумња. Сумња, да она онога другога још увек љуби, да она само на онога мисли код сваке нежности, коју указује свом мужу.

Па докона, да том страшној душевној драмату учини тиме крај, што ће да казни оцу, која је скривила.

Веже своју жену за кревет и стане је неуморно бичевати. У својој бескрајној душевној муци уживао је у њеним мукама..

Ово мучење трајаше више сати... А она му љубљаше руке... и љубећи му руке, умрла је.

Је ли јој љубав према њему била толика, да је за његов кривички поступак имала само захвалност? Или јој је код свих својих мука жао било гледати помамнога човека?

Њега осудише на вековечиту робију; али пошто се био добро владао, то му казну еманџише и осташе му само још четири године.

Садашња његова жена остала је удова „својом кривицом“, као и он.

И њено суђење дало је у своје време повода многим говорима. Некадашња глумица будући, она је својега мужа, једнога цуковника, уз помоћ својега кућевнога пријатеља убила и ле-

*) Ове црте узете су са осуђених робијаша у робијашкој колонији на острву Сахалину у Тихом Окејану.

шину законала. Убиство се откри и њу осудише на дугогодишњу тешку робију.

Тако познаде она П... Он, немилосрдни крвник своје прве жене, она, прељубодејка и убилица, допадоше се једно другоме и свезаше се за сав живот. Као магнетском силом вукло их је једно другоме, удруженом снагом искобељали су се из глиба понижности, која се зове каторча, и сада су се осећали слободни и спасени.

То ће им бити нежност узајамних чувства повећало до највишега степена.

Са њом сам се био познао још на пароброду, који ме је возио на Сахалин. Враћала се из В... где се била подвргла врло опасној операцији.

Чим је пароброд пристао, а човек са дугом брадом полете уз степенице на палубу — њен муж.

Нем, бескрајан, чврст загрљај. Тела им се тресоше у грчевиту жецању.

— Душо моја!

— Душо моја!

И крупне сузе котрљаше се низ брадато лице у убице... низ бледе образе у убилице.

II.

Не каје се.

Баш када хоћете да знате — ајде де! Овде сам, од једанаест година амо овде сам, што сам убио свога господара. Нисам га убио сам... Помагао ми је његов момак.

„Хтели сте да га похарате“?

Није... због његове бездушности. Јер је био бездушан... покојник... ух како бездушан! И данас му ударце осећам, тако су љуто болели. Само када се сетим, па ми се утроба преврне... нисам једанпут пао преда њ, љубио му руке и плакао.

„Ослободи ме, господару, кад сам тако невешт, када не могу да те задовољим“!

„Па зар те држим ја“? одговори он; „коњи те држе, а не ја“!

Ваља да знате, коњи су ми од вајкада били моја слабост — ја сам их волео, тимарио сам их и држао у највећем реду... али све то не помагаше, јер је господар морао да бије, те морао... ни данас не могу да мирно на то помислим.

За овим речима дубоко уздахну.

Беше двадесет и деветога септембра осамдесет и петогата лета, казиваше Г. даље, у једној вароши у подољској губернији. Мој господар беше се са својим момком одвезао у Кијев, а ја сам био остао код коња. После неколико дана врати се он кући и ево га одмах у шталу. У место да ми говори као човек: Како је: животињо? или тако што, он се само поне мени на крчачу, па седи горе као коњаник.

„Шта си, поганче,“ виче, „радио с коњима“?

Јер, знате у његовом одсуству коњи су имали срдобољу. Ја му одговорим:

„Милостиви господине, коњи су били болесни, зато су тако спали... Та ја сам вам то јавио по телеграфу“.

„Лажеш, ниткове, лажеш! Крао си им зуб, пустио си их да гладују“!

Баш тада болело ме је ухо и болови су ми били ужасни. Ја гледам да га руком заклоним, али он у место да ме вуче за здраво уво, увек ми одбије руку, па ме за болесно кири. Како ми је било... то се не да исказати. Само то видех, да тако на могу више живети па рекох момку:

„Заренко“, рекох, „овога ваља убити. Један од нас мора погинути, или ми или он“.

„Ја сам то хтео да ти одавна кажем“, одговори момак. Елем се договоримо и још оно вече извршише што смо хтели.

Беше једанаест сати. Ја сам чекао у кујни, а Заренко је био ушао у собу, да види, да ли спава. У ложници горијаше кижак као и обично — склопио руке на прсима. — Како рекох, спавао је. На посао! намигнуемо један другоме и навалисмо на непомично тело. Момак га ичена за руке, а ја му замакох амчу за врат, стегох је и угуших га. Оно остало знате. Од двадесет година, на које су ме осудили, већ сам једанаест одседео.

„А твој грех? Кајеш ли се“?

Да ли се кајем?... Да вам кажем, господине. Држали ме ви за поштена или за поганца... говорићу вам, као да стојим пред богом... Да нешто он, мртавац, из својега гроба устане и да стане преда ме... бих га поново угушио. Не, господине, не кајем се... и никада се нисам кајао!

С тим речима беше Г. устао. Као да пред собом види своју жртву... тако му претеће дође лице, тако пун мржње поглед његов.

(Свршиће се).

ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

с руског Јефта Угрчић

51

ДЕО ЧЕТВРТИ

I.

„Да ли то још траје сан?“ помисли још једном Раскољников. Пажљиво и с неповерењем се загледао у неочекиваног госта.

— Свидригајлов? Којешта? Не може бити! проговори он најзад гласно и неодлучно.

Изгледало је, као да се гост није ни мало зачудио овоме усклику.

— Из два сам узрока свратио вама, прво, што сам желео, да се упознамо, лично упознамо, јер сам већ одавно слушао о вама много занимљивих и ласкавих ствари; а друго, надам се, да ми, може бити, нећете одрећи помоћ у намери мојој, која се непосредно тиче интереса ваше сестрице, Авдође Романовне. Мене самога, без препоруке, не би она, може бити, сада ни у дворите к себи пустила, због предубеђења, али с вашом помоћу ја рачунам напротив.

— Рђаво рачунате, прекиде га Раскољников,

— Оне су тек јуче приспеле, допустите да запитам?

Раскољников није одговорио.

— Јуче, знам ја. Та и сâм сам тек прекјуче стигао. Па, дакле, ево шта ћу да вам кажем односно тога, Родјоне Романовићу; сматрам за непотребно да се правдам, али допустите и мени да запитам: какав је ту, у свему томе, у самој ствари, преступ с моје стране, то јест судећи здраво а не са предрасудама?

Раскољников га је непрестано ћутећи разгледао.

— То, што сам у својој кући узнемиравао незаштитаену девојку и „вређао је својим гнусним предлозима“, — је ли тако? (Ето сам вам идем на сусрет!) — Та помислите само, да сам и ја човек, et nihil humanum... једном речи, да сам и ја у стању завести се и заљубити (што се у осталом не догађа по нашој вољи), онда се објашњава све на сасвим природан начин. Цело је питање у томе: да ли сам ја чудовиште, или сам сâм жртва? Е, а на који начин жртва? Та предлажући своје предмету да са мном бега у Америку или у Швајцарску, ја сам, може бити, при свему томе гајио најпоштенија осећања, и још сам мислио да заснујем обострану срећу!... Та разум, обично, служи страстима; ја сам, можда, себе још више упропашћавао, расудите сами!...

— Та није о томе реч, с гнушањем га прекиде Раскољников, — просто на просто ви сте одвратни, па били прави или криви, па зато се с вама и не тражи познанство, и терају вас, и одлазите!...

Свидригајлов се наједанпут грохотом засмеја.

— Ви ипак... вас ипак човек не може збунити! рече он, смејући се на најотворенији начин: — мислио сам, да ћу вас лукавством помести, али не, ви сте од једном стали на право гледиште!

— Та ви и у овом тренутку настављате својим лукавством.

— Па шта? Па шта онда? понављао је Свидригајлов, смејући се слатко: — та то је bonne guerre, како се обично каже, и најдопуштеније лукавство!... Али ви сте ме ипак прекинули: било како било, ја опет тврдим: ни до каквих непријатности не би дошло, да се није десио онај случај у вртлу. Марта Петровна...

— А и Марту сте Петровну ви, како веле, послали на онај свет? сурово га прекиде Раскољников.

— А ви сте и о томе чули? Како, у осталом, и да не чујете... Е па што се тиче тога вашег питања не знам управо како да вам кажем, ма да је моја рођена савест у том погледу веома мирна. То јест, немојте мислити, да бих је тамо чега год сличног плашио: све је то извршено било у потпуном поретку и у пуној тачности: медецинско истраживање је открило апоплексију, која је дошла од купања одмах после јаког ручка, са испијеном готово целом боцом вина, та ништа друго није могло оно ни открити... Не, али ево шта сам ја у себи мислио неко време, нарочито сад у путу, седећи у вагону: да нисам ја штогод допринео целој тој... несрећи, ма на који начин, раздражењем моралним или чиме год томе сличним? Али сам дошао до закључка, да и то никако није могло бити. Раскољников се засмеја.

— А волите да се тако узнемирујете!

— А зашто се ви смејете? Расудите сами: ударио сам свега двапут корбачем, чак није ни трагова остало... Немојте ме, молим вас, сматрати за циника; та ја сасвим добро знам, како је то гнусно с моје стране, ну и тако даље; али ја такође сигурно знам, да се Марта Петровна можда и радовала овоме моме, тако рећи, насиљу. Историја односно ваше сестрице исцрпила се до ижице. Марта је Петровна већ трећег дана била приморана да остане код куће; није имала чиме, да се у градњу покаже, та свима је тамо већ била и досадила са оним својим писмом (о читању тога писма сте слушали?). И наједанпут ова два корбача падају као с неба? Прво што је учинила, било је, да нареди запрегнути кола!... Ја већ о томе и не говорим, да код жена има таквих случајева, кад им је веома и веома мило бити увређеном, не гледећи на све њихово спољње негодовање. Тако је то код свију жена; човек уопште шта више веома јако воли да буде увређен, јесте ли то приметили? Али код женскиња је то нарочито случај. Шта више могло би се рећи, да се оне само тиме и занимају.

Једно је време Раскољников мислио да устане и изиђе па тиме да прекине овај састанак. Али нека радозналост, па чак и као неки рачун, задржа га на тренутак.

— Ви се радо тучете? запита расејано.

— Не, не много, мирно одговори Свидригајлов. А с Мартом се Петровиом нисам готово никад тукао. Ми смо живели у великој слози, и она је била са мном увек задовољна. Корбач сам употребио, за целих наших седам година, само два пут (ако се не урачуна још један трећи случај, у осталом, веома двосмислен): први пут — два месеца после нашег брака, одмах чим смо приспели на село, и овај садашњи последњи случај. — А ви сте већ помисли да сам ја неко чудовиште, назадњак, заштитник ропства? хе-хе... Ах, одиста: сећате ли се Родјоне Романовићу, како је пре неколико година, још за време благотворне јавности, осрамоћен у нас и усмено и писмено један младић, — заборавио сам му име! — та што је Швабицу истукао у Вагону, сећате ли се? Онда се још, баш исте године, чини ми се, догодио и »Одвратни поступак Века« (та де, *Мисирске Ноћи*, јавно предавање, сећате ли се? Црне очи! О, где си златно доба наше младости!) Епа, видите, ево како је моје мишљење: господину, који је истукао Швабицу, никако не симпатишем, зато што и у самој ствари... шта ту има симпатисати! Али том приликом не могу да прећутим, да по кадшто има таквих »Швабица«, које те просто изазивају, да, чини ми се, нема никога ни међу напреднијим људима, који би могао сасвим јамчити за себе. С те стране није тада нико гледао на ствар, а међутим та страна и јесте права хумана, тако је право!

Изговоривши то, Свидригајлов се наједанпут опет засмеја. Раскољникову је било јасно, да је то човек, који се на нешто тврдо одлучио и нешто наумио.

— Ви мора бити да нисте неколико дана узастопце ни с ким говорили? упита га.

— Готово је тако. А зашто: сигурно се дивите, што сам овако погодан човек. (Наствиће се).

ПОТ Е Р А

Игњач Бечки, чиновник пештански у Пешти, родом из Станмара у Маџарској по народности Јеврејин, нежењен, ви-

сок 168. сан. м., смеђ, јако богињав, високог стаза, косе црне, има мале црне бркове увијене, брија се, носи цвикер, очију дубоко упалих; проневерио је 15 о. м. 10.000 круна државна новца и побегао. Пештанска полиција која мисли да је бегунац амо прешао моли све наше полицијске власти да га у своме кругу потраже. Пронађенога ваља стражавно спровести Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 10.900. Игњацу је 26 година, кад га је нестало имао је на себи браун сако одело, црни мекани шепир, цинеле на швирање са високим штиклама.

Непознати лопови, ноћу између 7 и 8. пр. м. обили су браву на дућанским вратима Кости Петровићу, бравару из Крушевца, из истог изнели касу, однели је на 300 метара ван вароши, разбили је и узели 140 динара у сребру. Начелство окр. крушевачког, актом од 5. ов. м. бр. 3823, извештава овим све полицијске власти и моли их да настану за проналазак лопова. Пронађене ваља спровести истом начелству или Управи града Београда, с позивом на Бр. 10257.

Т Р А Ж И С Е

Обрен, син Станислава Никодијевића из Гложана, ср. ре-савског, 18 пр. м. напустио је свога газду Станојла Стојановића трг. из Гложана и отумарао негде. Обрену је 13 година, смеђ, на врху главе има беле косе. Од одела однео је на себи: половне чакшире, на коленима поцепане, антерију од новог сукна, и на глави капу шајкачу. Начелство окр. моравског моли све полиц. власти да овога дечка пронађу и о томе да га извести.

УХВАЋЕН

Ђира Папгић, надничар који је решењем ваљевског првостепеног суда од 12. августа 1891. г. Бр. 16803, стављен под суд и у притвор за дело крађе стоке извршене Миливоју Сарићу из Слатине и чију смо потеру донели у 18 и 19 броју »Полицијског Гласника«, — на дан 17. овог месеца ухваћен је у Београду и спроведен ваљевском првостепеном суду.

ИЗЈАВЕ, ПОРУКЕ И ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Г. Жив. Ник. Ђорђевићу, писару општине ритопечке. — На питање, које нам чините, наћи ћете одговор у правилима Господина Министра Правде, доданим § 471. тач. 4.а грађ. суд. пост. за извршење тога закона. Дакле: »благочељање, да се земљоделцу не може у попис узети имање, означено у измењеној овој тач. 4.а § 471 грађ. суд. пост. важи само за оне случајеве, кад се има да изврши пресуда у обичним грађанским споровима; по ако се има кривична пресуда да изврши, по којој би окривљени имао да одговара за какву штету, улази у попис све имање осуђенога тако, да му се ово за *измирње штете* све или у онолико продати може, колико је дозвољно да се *измири штета*, а са тим и они *трошкови*, које је кривац својим делом проузроковао и на које пресуда гласи». Сасвим је све једно, да ли је то осуда по истујној кривци, или за какав преступ и злочин.

Г. Воји М. Ђукановићу, писару општине петчанске. — Горњи одговор важи и за вас.

Г. Живку Петровићу, писару општине бањевачке. — Кад се парницом потражује што испод 200 динара за рачун општинске касе а према приватном лицу, не може бити надлежан првостепени него општински суд, јер општинска каса није још и државна каса, а ова је погодба за надлежност првост. суда у споровима и испод 200 дин.

Б. у М. Ваше ствари биле су увек добро примљене, по у последње време ништа не шаљете. Учините по обећању како у томе, тако и у купљењу претплате.

Милану у К. Никако нам још не шаљете онај обећани опис, а слика је већ готова давно. Будите опширнији у описивању по тачним податцима, остало ћемо ми прерадити.

Молимо све поверенике, да нам претплату за ову годину што пре пошаљу уколико то до сада није учињено.